

KÜLÖNBÖZŐEK AZ EMLÉKEINK

31/1 NAGYSZÜLEINK VILÁGA KÉPEKBEN

CSOPORTOS FELADATLAP

A látott képek alapján idézzétek fel, hogy mi minden jellemezte az 1950-60-as évek világát az alábbi négy területen! Írjátok le mindazt, ami az eszetekbe jut!

TÁRGYI VILÁG

VISELKEDÉSI FORMÁK

SZÓRAKOZÁS

HÁZI MUNKÁK

31/2a NAGYSZÜLEINK VILÁGA VISSZAEMLÉKEZÉSEK BEN

SZEMELVÉNYEK

A) Nyaralás Nagyikánál az '50–60-as évek fordulóján

Kisiskolás koromban a nyarakat otthon, Győrben töltöttem. Noha egy napra sem hagytam el a várost, mégis mekkora kaland volt kiköltözni a Nagyihoz Szigetbe, ami úgy 5 buszmegállónyira volt a mi lakásunktól! Csak két hídon kellett átmennünk, és már ott is voltunk. De micsonda különbség! Bent, a városban emeletes házak, makadám utak, autók; itt minden csupa por, lovaskocsik és pici, föld alá csusszant házak, de olyan aprócskák, hogy az ablakon nyugodtan be lehetett volna lépni. Nagyszüleim egy 2 szobás parasztházban laktak, amit még Apu gyermekkorában kénytelenek voltak megosztani egy háromgyerekes családdal. Így szorultak be ők öten (nagy mama, nagy papa, apu és a két nővére) a ház hátsó traktusába, egy szoba-konyhás lakásba. Mikor kicsi voltam, már csak nagy élt, és a ház utcai frontján Nyanya, a másik családból. Soha nem tudtam meg, mi volt a keresztnéve, pedig nagyon szerettem. Minden reggel arra ébredtünk, hogy ő már megjárta az erdőt, szedett nekünk szedret, amit az ágyunk mellé készített. Néha beültünk hozzá a konyhájába, főleg ha kenyeret dagasztott. Már csak azért is, mert a mi tisztünk volt elvinni a begyúrt tésztát a pékhez, majd visszahozni a kisült kenyeret. Hát van finomabb a forró, ropogós kenyércsücsöknél? – még ha ki is kapunk érte!

Mikor megérkeztünk Szigetbe, anyu legnagyobb riadalmára lerúgtuk a szandált, és ezzel ünnepélyesen kezdetét vehette a nyaralás. Hogy mit lehetett a nagyinál csinálni? Mindent, ami tilos volt egy jó kislánynak: fára mászni, sárban mezítláb tocsogni, virágot öntözni, körtét árulni a piacon, esőben rohangálni a nagy szakadt ernyője alatt. De a legeslegjobb az volt, mikor Nagy abbahagyta a munkát, és kijött velünk a Püspökerdőbe. Épp csak pár lépésre volt tőlünk, a Rábca híd túloldalán, az erdő legszélén a töltés. Oda felszaladtunk, és sikongatva lehömbölgöttünk a folyópartig vagy egy cseppecskét még annál is tovább. Szedret, gombát szedtünk, gilisztákat a pecázáshoz, és ha elfáradtunk, hallgattuk a Nagy meséit. Mindig a fiatalságáról mesélt, mikor varrodista lány volt és ennél meg ennél a családnál szolgált, hogy kelengyét, stafírungot varrjon. Nem értettük minden szavát, de olyan jó volt hallgatni! Az igazi, ünnepi történet a Purgly családról szólt (Horthy Miklós feleségének húga), akik úgy megszerették, hogy elhatározták, addig nem nyugszanak, míg egy kicsit meg nem hizlalják. Minden nap eggyel több kanál mézet és diót kellett megennie tízig, aztán meg vissza. Ha Nagy belefáradt a mesélésbe, fölkerelkedtünk, hogy agyagot keressünk. Egyik titkos helyről a másikra mentünk, míg a kívánt mennyiség össze nem gyűlt. Én sajnos nem voltam olyan ügyes az agyagozásban, mint a nővérem, ezért csak ügyefogyott edénykéket, csöbröcskéket tudtam gyártani. Bezzeg ő! De irigyeltem!

Nagy még mindig gyakran dolgozott. Varrt. Az elkopott inggallért fordította ki és varrta vissza. Mást szinte nem is kértek tőle, csak ezt. Ilyenkor mi átmertünk a szomszédba játszani. Ott lakott Marika meg a testvére, Gergő. Színházast játszottunk. Jeleneteket tanultunk be, a Táncdalfesztivál slágereit adtuk elő, táncoltunk. A teljes gátlástalanságunk bizonyítéka az legyen, hogy én – kis gömböc – a Hattyúk tavából adtam elő egy szólót, sonkás lábaimat ide-oda emelgetvén. Az előadásra meghívtuk az utca valamennyi lakóját, akiktől 1 Ft belépőt szedtünk. Nagy pénz volt ez akkor, amikor 2 Ft-ért 10 dkg nápolyit (vagy ahogy mi hívtuk, specit) lehetett kapni!

31/2b NAGYSZÜLEINK VILÁGA VISSZAEMLÉKEZÉSEKBE

SZEMELVÉNYEK

B) Szórakozás

Szórakoztunk mi egyáltalán? Hát persze, de a szónak egészen más értelmében. Ma a szórakozás elválaszthatatlan a fogyasztástól, vásárlástól. Mi jobbára magunkat szórakoztattuk. Kisleány koromban a következőket játszottuk: Babáztunk.

A 13. születésnapunkra nagymamánk szertartásos komolysággal nyújtotta át nekünk az utolsó, a legszebb babánkat. A nővéremé barna, az enyém szőke volt. Hosszú hajú, amit fésülni is lehetett. Varrtunk ruhákat, öltöztettük, fodrászhoz vittük őket. Egy reggel arra ébredtem, hogy a nővérem csutakra vágta az én szőke csoda-babám hosszú haját. Nem tudom, megbocsátottam-e neki azóta? De az igazi, a felejthetetlen babázós élményünk az volt, mikor az egyik szomszéd kislány megengedte, hogy az ő babaházában játszunk. Az apukája készítette egy tyúkölből. Bevezette a villanyt, függöny volt az ablakokon, kicsi bútorok. Valami csoda volt! Nyáron mindig magunkkal vittük Nagyihoz a babákat, aki igazi ruhákat varrt nekik: galéros blúz, fürdőruha, köpeny. A babázás egy másik formája volt, mikor papírból rajzoltunk egy babát, kivágtuk, és azt öltöztettük a szintén általunk rajzolt, kivágott ruhákkal.

Játék a többiekkel – Egy hatalmas, 1954-ben épített „szocreál” házban laktunk. Az volt a jó, hogy szinte minden osztálytársam ott lakott. Nyáron elég volt csak lemenni az udvarra, és biztosan ott találtam őket. Hogy mit játszottunk? Tudom, egész nyarak mentek el azzal, hogy a poroló fölött röplabdáztunk. Egész nyáron, minden nap. Mikor nagyobbacska lettünk, a mi fantáziánkat is egyre hevesebben izgatta a szerelem, a szerelmeskedés. TV nem nagyon volt, moziba szinte soha nem jártunk, így máshonnan kellett beszerezni az idevágó ismereteinket. Maradt a könyv. 7. után, nyáron, valamelyikünk megszerezte „A Fritzkán”-t! A fogalommal vált könyv neves szerzője a két világháború között írhatta e felvilágosító művet, melynek szelleme aligha volt összeegyeztethető a kora hatvanas évek realitásával. Hogy miért? A következőkre emlékszem: A jó feleség úgy várja haza a munkából megtérő férjet, hogy illatos fehér pongyolában a kandalló lobogó tüze előtt leterített jegesmedve bőrn heverész! Nos, ezt az opuszt olvastunk minden nap az egyik barátnőmék lakásán, miközben egy hatalmas kupac műhancsot próbáltunk gombolyaggá szelídíteni, hogy abból anyukája meghorgolhassa a vágyott kalapot. Valaki olvasott, mi gombolyítottunk, és hogy teljes legyen a tiltott gyümölcs gyönyöre, hát dohányoztunk. Így szívtuk tele magunkat tudománnyal.

Gimnazista koromban egészen negyedekig nem jártam soha sem presszóba, sem semmilyen szórakozóhelyre. Mint a megszállottak, állandóan sétáltunk a barátnőmmel: a temetőben, a város túlsó végén, néha az erdőben. Én nem jártam még tánciskolába sem. Ennek az a története, hogy mikor az első tánciskolai órán kiderült, hogy oda jár az az osztálytársam is, akibe halálosan szerelmes voltam – soha többet nem mentem vissza. Az osztálytársaim közül az előttem és a mögöttem ülő lányokkal voltam nagyon jóban. Alakítottunk egy titkos társaságot, a halak társaságát (már meg nem tudnám mondani, miért pont halak voltunk). Csináltunk egy tagkönyvet, a meseposta játékunk aprócska bélyegeit ragasztgattuk bele, ha befizettük a heti 2 Ft tagsági díjat. Ha összegyűlt egy komolyabb summa, elmentünk fagyizni, vagy amikor már igazi nagyok voltunk, vettünk egy üveg Martinit, és otthon, szülői jóváhagyással lassacskán elszopogattuk.

Hétvégeken kirándultunk a családdal. Legtöbbször a Bakonyba mentünk, ahova elkísért minket Anyuka unokatestvére és az ő férje is. Nagyon szerettem ezt a bácsit, mert rengeteget tudott mesélni az állatokról, növényekről.

FK visszaemlékezése az 50-es évek végéről

31/2c NAGYSZÜLEINK VILÁGA VISSZAEMLÉKEZÉSEK BEN SZEMELVÉNYEK

C) A nagymosás

Magyarországon az '50-es évek elején bukkant fel a mosógép, a kiváltságos kevesek isteni ajándéka. A beszerzése a következő feltételek mellett volt lehetséges. Először is kellett, hogy legyen az embernek egy nyugaton élő rokona, barátja, aki valutát küldött a megajándékozott nevére a Nemzeti Bankba. Itt jegyezném meg, hogy ez az egyetlen bank létezett ez idő tájt, ami arra és csak arra szolgált, hogy az állam külkereskedelmi/pénzügyi tranzakcióit bonyolítsa le. Nos, megérkezett a hír, hogy valutája van az embernek. Akkor besétált az IKKA (nem tudom, minek a rövidítése) boltba, ahol egy katalógusból ki lehetett választani az áhított modellt, amit aztán beszereztek (kik?) nyugatról. A szüleim ilyen csodával határos módon jutottak hozzá a mosógéphez, talán 1953-ban.

Mosógép híján egyébként a nagymosás egy teljes napot vett igénybe. Az itt elmesélt ceremóniát a nagymamámnál láttam kiskoromban.

A leggyötrelmesebb feladat az ágynemű kimosása volt. Nagymamám 4 hetente szánta rá magát erre a vállalkozásra. Már az ágycsúszása is fárasztó munkát jelentett, mivel az ágynemű vastag vászonból készült, hogy jól „összetartsa” a dunyhát (amit úgy kell elképzelni, mint egy gigantikus méretű párnát, amit ha magunkra húztunk, még a fűtetlen szoba is kellemessé varázsolódott.)

Ez után, még a mosást megelőző napon, elő kellett készíteni a teknőt. Ez egy kb. 1,2-1,5 m hosszú, alul szűkebb, felül enyhén bővülő fa alkalmas volt egy lefolyóval (lyuk) és dugóval. Nos, elő kellett venni a teknőt, rárakni a hokedlire (támla nélküli konyhaszék), és megtölteni meleg vízzel. Erre azért volt szükség, hogy a fa megduzzadjon, s így a kiszáradás okozta repedések eltömődjenek.

Aztán jött a reggel. Jó korán fel kellett kelni, hogy a sparheidbe (vasból készült tűzhely, amibe fával, esetleg szénrel kellett befűteni, és a tűzhelyet fedő vaslapon lehetett főzni) befűtsön. Szegény Nagyi, erre rárakott egy hatalmas vízzel teli fazekat, hogy felforrallja. Vajon hogy bírta felemelni? Persze a víz beszerzése sem volt olyan egyszerű, ugyanis, ha tehetné, Nagyi az összegyűjtött esővízzel szeretett mosni, merthogy az lágyabb volt, mint a csapvíz. Nos, alig 1 órácska alatt felforrt a víz, akkor lehetett hozzákezdeni a tényleges munkához. Vizet kicipelni a teknőbe, bele egyenként az ágyneműt. Kezdjük, mondjuk a lepedővel! Végy egy mosószappant (azt lehetett a boltban kapni), egy gyökérkefét, aztán hajrá! A lepedő megszívta magát vízzel, éktelen nehéz lett, a teknő szűk, a szappan marja a kezedet. De sebj! Ráhajtod a lepedőt a teknő oldalára, kefével súrolod, aztán hajtasz egy újabb réteget, súrolod, és így tovább. Ha készen vagy, kicsavarod (iszonyú nehéz és vastag az anyag), kiöblíted (emelgetni a vízbe, kicsavarni), majd másodszor is kisúrolod. Hajtod, szappan, kefe, súrolás. Újabb öblítés, csavarás. És ezt addig folytatod, míg a négy lepedőt, négy dunyhahuzatot, négy nagypárna huzatot ki nem mostad (kétszer, plusz kétszeri öblítés). Ezek után jön a kifőzés. Újabb hatalmas fazekat töltesz meg vízzel, ezt rá a sparheidre, felforrallod, ebbe lúgkövet kell tenni (szintén lehet a boltban venni), majd, ha már lobog a víz, bele az összes ágyneműt. Ezt így forralod egy darabig, majd, ha már szép fehér lett az ágynemű, kiveszed, kiöblíted (emelget, csavar). Aztán már csak az marad hátra, hogy a kertben kifeszített kötélre kitergess. Hát, ennyi!

31/3 KÉT OSZTÁLYFÉNYKÉP

CSOPORTOS FELADATLAP

Hasonlítsátok össze a két osztályfényképet (az egyik 1963-ban, a másik 2000-ben készült), és fogalmazzatok meg öt olyan különbséget, amit a képek alapján szembeötlőnek érzetek a két generáció között! Írjátok le a gondolataitokat!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

